

POLSKI PETERSBURG
ПОЛЬСКИЙ ПЕТЕРБУРГ

Scenariusz 2. Wieloreligijne dziedzictwo mojego regionu

Kinga Anna Gajda

Scenariusz wiąże się z następującymi przedmiotami edukacji szkolnej: **wiedza o kulturze, religia, wiedza o społeczeństwie, historia, język polski**, odnosi się także do **edukacji regionalnej**. Przedstawiony poniżej schemat zajęć jest przygotowany dla uczniów IV etapu edukacji, jednak z drobnymi zmianami może być wykorzystany w pracy z uczniami na każdym etapie edukacyjnym. Wystarczy ograniczyć czytanie tekstów do ich zreferowania przez nauczyciela lub poprosić uczniów o zapoznanie się z ich fragmentami w domu. Niektóre prace mogą być wykonane przez nauczyciela (np. przygotowanie trasy), a prace pisemne mogą zostać zastąpione plastycznymi.

Scenariusz może być wykorzystany również przez nauczycieli **historii sztuki**, jeżeli zostanie wzbogacony o refleksję na temat przedstawień religijnych w dziełach sztuki, a ścieżka będzie wiodła nie od miejsca do miejsca, ale od kościoła do cerkwi przez synagogę. Nauczyciel powinien zwrócić przy tym uwagę na style architektoniczne obiektów lub zgromadzone we wnętrzach dzieła sztuki (np. ołtarz, obraz), ukazując sposób, w jaki eksplorują one nauczanie poszczególnych wyznań oraz przedstawiają paradygmaty ich wiary. Jednym z elementów nauczania historii sztuki na IV etapie jest bowiem założenie, że podczas procesu edukacyjnego uczeń powinien zostać przygotowany do samodzielnego i odpowiedzialnego korzystania z dziedzictwa kulturowego.

Cele główne

Uczeń:

- definiuje pojęcia religijności i dziedzictwa;

- potrafi określić granice swojego regionu, rozumie pojęcie regionu i przedstawia jego cechy charakterystyczne;
- wie, czym jest tolerancja, wykazuje postawę szacunku dla osób wyznających inną wiarę.

Cele szczegółowe

Uczeń:

- poprawnie definiuje pojęcie religii i wieloreligijności;
- potrafi wymienić najważniejsze religie;
- poprawnie wskazuje elementy wspólne i odróżniające poszczególne religie;
- odróżnia pojęcie kultury rozumianej jako dorobek artystyczny od kultury rozumianej jako całokształt dorobku ludzkości; wie, że religia jest elementem kultury;
- określa i prawidłowo nazywa swój region;
- potrafi scharakteryzować swój region jako część Polski i Europy;
- opisuje mapę wyznaniową Petersburga i swojego miejsca zamieszkania (IV etap edukacji historycznej);
- potrafi wskazać religie występujące w jego regionie;
- pogłębia więzi ze swoim środowiskiem, regionem, krajem;
- kształtuje swoją tożsamość regionalną w kontekście wartości lokalnych, regionalnych, narodowych i religijnych;
- dostrzega i opisuje zróżnicowanie postaw religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtuje swoją tożsamość (III etap edukacji polonistyczna);
- lokuje religie w kontekście grup społecznych, w których są tworzone i odbierane;
- odróżnia znaczenie tolerancji od akceptacji;
- wykazuje się postawą szacunku dla osób mających odmienne wyznanie religijne (IV etap edukacji religijnej);
- wie, że istnieje rzeczywistość religijna (I etap edukacji religijnej);
- ukazuje wiarę jako pomocną w zrozumieniu świata (II etap edukacji religijnej);
- kształtuje swoją postawę odpowiedzialności (II etap edukacji religijnej);
- ukazuje kręgi przynależności do Kościoła/Kościółów (III etap edukacji religijnej);

- wymienia religie świata, zna ich związki, elementy wspólne i różne z chrześcijaństwem (III etap edukacji religijnej);
- wymienia najważniejsze wyznania chrześcijańskie (III etap edukacji religijnej);
- wie, na czym polega kultura języka (IV etap edukacji religijnej);
- poprawnie określa znaczenie dialogu międzyreligijnego (IV etap edukacji religijnej)
- tworzy wypowiedzi, celowo posługując się różnymi mediami (słowo mówione i pisane, obraz malarski, fotograficzny, filmowy, dźwięk, widowisko, środki multimedialne);
- analizuje i interpretuje teksty kultury – potoczne praktyki kultury, a także dzieła sztuki;
- wypowiada się – w mowie i w piśmie – na temat wytworów kultury i ludzkich praktyk w kulturze (zachowań, obyczajów, przedmiotów materialnych);
- cytuje odpowiednie fragmenty tekstu źródłowego;
- potrafi pracować w grupie;
- umiejętnie argumentuje swoje poglądy;
- zadaje pytania, potrafi odpowiedzieć na pytania uczniów i nauczycieli;
- potrafi pracować w grupie;
- umiejętnie argumentuje swoje poglądy;
- potrafi oprowadzić nauczyciela po swoim mieście;
- twórczo wykorzystuje wypowiedzi teoretyczne;
- czyta teksty stanowiące kontekst dla tekstów kultury poznawanych w szkole;
- publicznie (na forum klasy) wygłasza przygotowaną przez siebie wypowiedź, dbając o dźwiękową wyrazistość przekazu;
- wykonuje różne działania na tekście (streszcza, parafrazuje, analizuje).

Metody pracy:

- samodzielne dochodzenie do wiedzy,
- warsztaty,
- debata,
- drama,
- analiza materiału źródłowego,
- spacer tematyczny.

Tok zajęć (w zależności od pracy uczniów zajęcia mogą trwać od dwóch do trzech godzin lekcyjnych)

Nauczyciel rozdaje uczniom definicje wieloreligijności i prosi ich o wskazanie najważniejszych elementów definicji. Następnie prowadzi z uczniami debatę na temat religii i religijności, po czym sporządza z nimi listę najważniejszych religii świata.

Później nauczyciel rozdaje uczniom rozsypankę. Ich zadanie polega na uporządkowaniu i dopasowaniu haseł (nazw religii) do cech charakterystycznych danej religii. Nauczyciel i uczniowie wspólnie wskazują religie, które według nich występują na terenie ich kraju i regionu.

Następnie nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy. Każda z grup otrzymuje inny tekst. Zadanie polega na analizie tekstu i zreferowaniu jego głównych wątków pozostałym uczniom. Ważne jest, aby nauczyciel wcześniej wytłumaczył, co to jest referowanie i analizowanie tekstu oraz czym się one różnią od cytowania. Następnie wyznacza czas na przygotowanie wypowiedzi i określa jej długość. Podczas pracy nauczyciel podchodzi do każdej z grup i upewnia się, czy uczniowie potrafią odnaleźć w tekście najważniejsze wiadomości i czy rozumieją wszystkie zawarte w nim sformułowania.

Pierwsza grupa otrzymuje tekst Bartłomieja Garczyka *Polacy w Petersburgu od XVIII wieku do początku XXI wieku. Historia, liczebność, struktura społeczna*. Istotne jest, aby uczniowie przedstawili religijność Petersburga oraz zagadnienie polityki wyznaniowej caratu, a także zarówno określili strukturę wyznaniową Petersburga, jak i podali przyczyny likwidacji struktury organizacyjnej wielu wyznań i obrządków w mieście. Powinni również dostrzec istotną rolę kościołów i parafii w życiu diaspory polskiej.

Druga grupa analizuje tekst Tamary M. Smirnowej *Życie społeczne i kulturalne Polaków w Petersburgu (XIX–XXI wiek)*. Po lekturze tekstu uczniowie powinni wskazać na Petersburg jako centrum katolicyzmu w Imperium Rosyjskim oraz przedstawić funkcję organizacji religijnych w życiu społeczeństwa polskiego.

Trzecia grupa pracuje na podstawie tekstu Ireny Wodzianowskiej *Życie religijne Polaków w Petersburgu (XVIII–XXI wiek)*. Jego analiza pozwoli na poruszenie zagadnień pierwszych prób zorganizowania życia katolików w Rosji, edukacyjnej i charytatywnej funkcji parafii, a także dynamiki życia i działalności Kościoła i jego interakcji z polityką.

Analizę tekstów można uzupełnić o lekturę wystąpień wygłoszonych podczas międzynarodowej konferencji *Polski Petersburg – historia i pamięć*, m.in. o tekst Krzysztofa Pożarskiego *Polacy katolicy w Sankt Petersburgu*, w którym autor omawia losy Kościoła katolickiego i katolickich świątyń na ziemiach polskich i na terenie Imperium Rosyjskiego, a także zgromadzeń zakonnych i rzymskokatolickiego cmentarza. Osobne paragrafy autor poświęca zagadnieniom polskiej i religijnej oświaty i działalności charytatywnej oraz wyższemu kształceniu religijnemu.

Po omówieniu tekstów nauczyciel rozdaje uczniom fotografie oraz hasła z encyklopedii i prosi o zaznajomienie się z nimi, a następnie zaznaczenie na mapie Petersburga miejsc świadczących o wieloreligijnym charakterze tego miasta (wybrane hasła z encyklopedii: kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej, kościół św. Stanisława Biskupa, rzymskokatolicki kościół pw. św. Jana Chrzciciela, kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, cerkiew pw. św. Piotra i Pawła, sobór Ikony Fiodorowskiej Matki Bożej, cerkiew św. Jana z Krety, Dom Szkolny, cerkiew Zmartwychwstania Pańskiego, fiński (luterański) kościół pw. św. Marii, Rzymskokatolickie Kolegium Duchowne, Kaplica Maltańska, rzymskokatolicki cmentarz Wyborski, kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, Meczet Soborowy, kościół Notre Dame de France).

Nauczyciel prosi uczniów o znalezienie dowodów świadczących o istnieniu wieloreligijnego dziedzictwa ich regionu. Mogą to być miejsca zarówno istniejące (kościół, cerkwie, synagogi, budynki zamieszkałe przez wyznawców innych religii, ich szkoły, bursy, stołówki itp.), jak i nieistniejące, ale wspomniane przez mieszkańców lub w dokumentach historycznych, po których pozostały już tylko ruiny, fundamenty lub tablice pamiątkowe. Następnie na mapie swojej miejscowości uczniowie mają wytyczyć trasę spaceru i przedstawić ją klasie. Najciekawsza trasa może zostać zrealizowana przez uczniów w terenie.